

Nr 10

Utlåtande i anledning av väckta motioner om taxenedsättningar för busstrafiken.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 12 av herrar *Thorsten Larsson* och *Ernst Olsson*, samt II: 23 av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.* hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt prövning av möjligheterna att för busstrafiken genomföra samma taxenedsättningar som gäller för järnvägstrafiken samt om vidtagande av de åtgärder som befinner sig erforderliga och möjliga i nämnda syfte, i första hand med avseende på den i statens järnvägars och postverkets regi drivna busstrafiken, i enlighet med vad i motionerna anförts.

I motionerna anföres, att statens järnvägar medger nedsättning i de allmänna taxorna för vissa trafikantgrupper vid resa å järnvägarna men däremot icke på busslinjerna. Genom den nedläggning av trafiksvaga järnvägar, som ägt rum eller planeras, blir vissa landsdelar försatta i en sämre situation än andra. Detta kan även få betydelse för turistnäringen. Det är därför angeläget, att dessa skillnader i taxeförhållandena mellan järnvägstrafiken och busstrafiken utjämnas så långt möjligt. Det gäller framför allt SJ:s busstrafik men även postverkets persontrafik å dess busslinjer. Även busstrafiken i enskild regi bör emellertid i detta hänseende uppmärksammas.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 23.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen anför, att den senast år 1959 yttrat sig över en då väckt motion om inrättande av militära nedsättningsbiljetter på statens järnvägars busslinjer. Styrelsen avstyrkte motionen, och vad styrelsen därvid anförde äger alltjämt sin giltighet.

Styrelsen framhåller vidare att vad motionärerna anført om SJ:s rundtursbiljetter och s. k. partibiljetter icke är helt riktigt. SJ:s busslinjer ingår nämligen ofta som led i förekommande rundturer och därvid lämnas samma nedsättning på bussträckan som på järnvägssträckan — i regel 25 % på enkelt biljettpris. Även för partibiljetter lämnas rabatt. Priset på 10 enkla resor i valfri riktning är lika med avgiften för 5 tur och returbiljetter med 10 % rabatt. Denna biljettprisnedsättning är rent företagsekonomiskt be-
tingad.

Skälen mot en tillämpning av järnvägens nedsättningssystem på busslinjerna är, att busstrafikens marginalkapacitets- och marginalkostnadsför-

hållanden är olika järnvägens och ger väsentligt mindre möjligheter att »realisera» outnyttjad kapacitet, att taxenedsättningar i busstrafiken måste få till följd att — om kostnadstäckning inte erhålles på annat sätt — biljettavgifterna måste höjas för andra resande samt att beviljande av nedsättning för en kategori resande drar med sig krav från andra grupper.

Styrelsen söker fortlöpande göra de taxeanpassningar som är motiverade från företagsekonomisk synpunkt. Då det i motionerna antydes att det väsentligen gäller en social välfärdsanordning bör frågan också enligt styrelsens mening bedömas som sådan. Skulle åtgärder anses påkallade, understryker styrelsen att av nedsättningarna föranledda inkomstminskningar för trafikföretagen bör ersättas av allmänna medel.

Utskottet

Motionernas syfte synes vara att få till stånd en utjämning mellan taxorna för å ena sidan järnvägstrafiken och å andra sidan busstrafiken i statlig och enskild regi genom att för järnvägstrafiken gällande särskilda taxenedsättningar skulle göras tillämpliga jämväl för busstrafiken. Motionärerna hänvisar bl. a. till den pågående nedläggningen av trafiksvaga bandelar, som kommer att medföra att stora delar av landet blir utan järnvägsförbindelse.

Järnvägsstyrelsen har i sitt yttrande över motionerna erinrat om att vissa rabattformer är gemensamma för järnvägs- och busslinjer och att även andra särskilda rabattförmåner ges för resor med buss. I övrigt har styrelsen bl. a. redogjort för vissa olikheter i förutsättningarna för rabatter av bussresor i jämförelse med järnvägsresor och understryker att SJ:s taxesättning sker enligt företagsekonomiska principer.

Utskottet finner det förstäeligt att man i trakter som drabbas av järnvägsnedläggelser önskar få en ersättningstrafik som så långt möjligt erbjuder samma rabattförmåner som järnvägen. Såvitt utskottet kunnat finna ägnas emellertid frågan f. n. avsevärd uppmärksamhet.

Vad den enskilda busstrafiken beträffar har utskottet erfarit att i vissa delar av landet sedan en tid rabatter lämnats för exempelvis militärer och folkpensionärer. Utskottet får vidare erinra om att 1953 års trafikutredning år 1960 avgivit ett betänkande angående busstrafikens driftekonomiska förhållanden, vari bl. a. framförts synpunkter på taxepolitikens utformning. Chefen för kommunikationsdepartementet har förutskickat att en proposition kommer att föreläggas innevarande riksdag angående stöd åt busslinjetrafiken m. m.

Vad gäller postverkets busslinjer vill utskottet endast framhålla att rabattresor för exempelvis folkpensionärer förekommit. Postverket och SJ har vidare sedan länge genom en särskild delegation ett intimt samarbete i taxefrågor, vilket lär innebära att taxesättningen för de båda företagen följer

samma linjer. Postverket samråder även med den enskilda busstrafiken i fråga om bl. a. taxorna.

När frågan om driftbidrag till SJ behandlades i proposition nr 77 till 1958 års riksdag, vilken av riksdagen godkänts, berörde chefen för kommunikationsdepartementet bl. a. frågan om nedläggning av trafiksvaga bandelar. Han anförde härvid bl. a.

Skäl kan enligt min mening tala för att även frågan om taxesättningen på den ersättningstrafik, som vid nedläggning av järnväg kan bli erforderlig, ägnas särskild uppmärksamhet. Denna fråga, som även kan aktualisera ett finansieringsproblem, synes mig vara av den art, att den torde få övervägas av 1953 års trafikutredning, som enligt vad jag erfarit också upptagit frågan till särskild prövning.

1953 års trafikutredning kommer våren 1961 att avgiva sitt huvudbetänkande. Härvid läser bl. a. frågan om taxemässig samtrafik mellan statliga järnvägs- och busslinjer komma att i viss utsträckning prövas. Enligt utskottets mening har denna fråga ett samband med de i motionerna upptagna spörsmålen.

Sedan huvudbetänkandet avlämnats kommer utredningen att till ingående prövning upptaga frågan om busstrafikens reglering och driftbetingelser. Det härigenom frambringade materialet torde giva ett underlag för övervägande av möjligheterna till rabattering av taxorna för busstrafiken.

Såvitt utskottet kunnat bedöma är de i motionerna behandlade frågorna redan under prövning eller kommer att behandlas av en sittande utredning. Utskottet behjärtar syftet att minska de olägenheter som kan uppstå för befolkningen i trakter som dräbbats av järnvägsnedläggelse, men finner resultatet av det pågående utredningsarbetet böra avvaktas innan ytterligare åtgärder övervägs. Utskottet finner emellertid angeläget att prövningen av frågor om taxelättnader för busstrafiken sker så snart möjligt är och får därför hemställa,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 12 och II: 23 i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet ovan anför.

Stockholm den 7 mars 1961

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Nestrup, Sörlin, Ringaby*, Uno Olofsson, Stefanson, Dahl*, Hellebladh*, Tage Johansson och Anton Larsson;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, fru Jäderberg*, herrar Svensson i Kungälv, Carlsson i Huskvarna, Nilsson i Bästekille, Haglund, Keijer, Börjesson i Glömminge, Larsson i Borrby* och Edlund.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.